

„EDINOST“
Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torških, četrkih in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece . . . 3.— : : : 4.50 za pol leta . . . 6.— : : : 9.— za vse leto . . . 12.— : : : 18.— Naročnine je plačevati naprej na naročbe brez priložne naročnine se uprava ne ozira. Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglaš se računa po tarifu v petiti; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulice Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema **upravnništvo** ulice Molino piscole št. 3, II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprto reklama cije se proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinosti je moč“.

„Nezmisel“.

II.

Oddahnimo se malo. Trditev sama nam ni zaprla sape, pač pa dejstvo, da je še takih ljudi v nas, ki po tolikih zmagah narodne ideje, ideje narodnega združenja v Evropi mogó še pisati tako žaljivo. V dobi nacionalne ideje, v dobi, ko je ta ideja delala čudeže, je taka pisava pravi narodni nihilizem.

Ali — radi ali neradi — oglejmo si malo argumente, katerimi utemeljuje „Südsteierische Post“ ta svoj — „nezmisel“! — Pravi, da ni nade, da bi prodrlo načelo narodne avtonomije, ker bi se morale preustrojiti dežele po jezikovnih mejah, v kar ne bi privolili Nemci, Čehi in Poljaki. Strogo narodno ločenje da niti možno ni v mnogih pokrajinah. To da nasprotuje zdravi pameti in zgodovini, da bi si dežele ustvarjale po jezikovnih mejah, kajti te meje se spreminjajo; kar je bilo nekdanj nemško, to je lahko danes slovensko. Budijevce da so bile nekdanj nemške, sedaj da so češke. Ali naj bi vsakih deset let spreminjali meje?!

Mi pa pravimo, da ni res, da se v današnjih časih spreminjajo jezikovne meje, ampak spreminja se le zistemi, odnošaji, ki dajejo temu ali onemu kraju tako ali tako upravo. Budijevce niso bile nikdar nemške, ampak imele so le nemško upravo, ker je v Avstriji vladala ponemčevalna struja. Tako tudi Celje ni nemško mesto, ampak ima le nemško lice, ker je zistem delal na to z vsem vladnim aparatom. A mi naj bi določali svoj narodni program po — krivicah, ki nam jih je delal zistem?! Ako so se v ta ali oni slovenski kraj priseljevali Nemci, s tem se še ni premenila vsa jezikovna meja, ampak le dotični kraji so dobivali deloma nemško lice. A ti kraji so naši, so na naših tleh! Ako se zopet poslovenita uprava in vnanje lice kakega takega kraja, povrnilo se nam je

le — kar je itak že naša last; take eventualne spremembe se utegnejo vršiti le v takih krajih, ki že a priori, tako ali tako, spadajo v okvir zjednjene Slovenije, torej ne morejo biti ni malo na poti našemu programu, našemu združenju, ker Nemci nimajo pravice reklamovati za-se, kar — ni njih.

Ali pa meni morda „Südsteierische Post“, da bi se utegnili preložiti jezikovna meja bolj proti severu, na nemška tla, torej nam na korist? Na to pač ni misliti ob sedanjih zavednosti in agilnosti Nemcev.

Ali glej čudo: v isti sapi, ko „Südsteierische“ označuje naše združenje v zmislu narodne avtonomije kakor utopijo, predlaga sama — še širše združenje. Predlaga namreč, da naj bi se v zmislu federalizma po deželah združile v jedno celoto: Štirjska, Kranjska, Koroška, Primorska in ta skupina naj bi se imenovala „Velika vojvodina Karantanija“.

Kako nam je vendar, ali šitamo prav? Saj to bi bila le razširjena Slovenija! Ali misli „Südsteierische P.“, da bi Nemci raje privolili v tako osnovo? Sosebno pa potem, ako bi se zgodilo, kar je nasvetovala ista „Südsteierische“ par dni popred: da bi namreč Hrvatje in Slovenci zasnovali skupno v federalistiški Avstriji? Nikdar in nikoli, marveč smo uyerjeni, da Nemci sami — ko pridejo do spoznanja, da je definitivno minola doba ponemčevanja slovenskih krajev — raje privolijo v zaokroženje skupin po narodnosti, ker bi bilo to tudi njim najboljše jamstvo za narodno nezavisnost.

Ker pa je res, da bi v zedinjeni Sloveniji ostalo nekoliko priseljenih Nemcev oziroma Italijanov, lahko bi se ustvaril zakon v varstvo manjšin, kakor bi ga morali ustvariti tudi v „veliki vojvodini Karantaniji“.

„Südsteierische“ pravi, da v skupini, kakor jo nasvetuje ona, bi mi imeli zagotovljeno večino,

ker bi bili z nami konservativni Nemci. Vse spoštovanje do nemških konservativcev, ahi — nam se ne vidi kakor pribito, da bi bili isti res vedno z nami, sosebno pa ob narodnih vprašanjih.

Poleg tega bi bile velike važnosti — tako pravi štajerski list — vprašanje: kakov volilni red bi imela ta nova velika pokrajina. A tu je napisal nekaj, na čemer smo strmeli. Pravi namreč, da vlada bi nam lahko pomagala tudi s tem, da bi oktroirala volilni red, po katerem bi imela ona pravico do imenovanja četrtega dela posancev in sicer iz velikega plemstva, velike industrije in izmed učenjakov in umetnikov! To je gorostasno, to je res nezmisel v sedanji dobi, ko se bije ljut boj za splošno volilno pravo, za odpravo privilegijev. Takov privilegij naj bi dovolili vladi! „Südsteierische Post“ ima takov grozen respekt pred spremenljivostjo jezikovnih mej, nima pa najmanjšega strahu pred spremenljivostjo — vlad! Ali ima štajerski list že sedaj zagotovilo v žepu, da bodo nam prijazne vse bodoče avstrijske vlade? Kaj pa, ko bi vlada uporabljala ta privilegij — proti nam? Proti tej insinuaciji moramo biti že načelno, kakor nasprotniki volilnih privilegijev, a tudi iz razlogov — previdnosti.

Sicer pa moramo povedati sedaj nekaj, kar morda še ne ve „Südsteierische“. Bilo je nekako 1870. leta, ko se je od jako odlične strani predložila na najvišem mestu obsežna spomenica, ki je nasvetovala slično uredbo, kakoršno imenuje štajerski list — nezmisel, ter da je takrat tudi na najvišem mestu zavladalo prepričanje, da bi se na ta način najhitreje odpravili narodni prepiri v Avstriji. In Bog ve, ali bi ne bil naš „nezmisel“ že resnica, da niso prišle takrat silovite zmage Nemčije, vsled česar je silno narasla moč Nemcev in Madjarov, naših nasprotnikov! V nadaljnji dokaz, da naš program ni nezmisel ali utopija, je fakt — česar menda tudi ne ve „Südstei-

delalo njegove smehljanje nekako lokavo in negotovo.

V največje zadrego pa ga je spravljalo vprašanje, kako bi izterjal denar za svojega principala, ne da bi izdal, v kako slabem stanju je njegova blagajna. Siromak se je silil, da bi kazal brezskrben, vesel obraz, a vendar je bilo človeka strah ga pogledati. Kupčija je šla dobro... jako dobro... Naključje ga je privedlo v ta del mesta in prišlo mu je na misel, da bi o priliki potrkal., to se u-meje, vedno je prijetno zopet videti stare prijatelje, kajpada.

A vsi ti predgovori in čedalje širši ovinki ga niso privedli do cilja, celó oddaljevali so ga od njegove namere, in ker so mu njegovi poslušalci zdeli nekako osupli, je postal do cela zmešan, jec-ljal, izgubil glavo, prijel (kakor zadnje sredstvo) svoj klobuk, se delal, kakor bi hotel iti, a se pri vratih zopet obrnil.

„Sicer pa, ker sem že tu...“

Pri tem je na lahko pomežikoval, kar je po njegovem menenju bilo zvito in dražljivo, a je bilo le predirljivo.

„Ker sem že tu, lahko bi poravnali naš stari račun.“

Brata in mlada žena pri blagajni so se spogledali, kakor bi ga ne umeli.

„Račun, kakšen račun?“

(Pride še.)

PODLISTEK

Fromont mlajši & Risler starši.

117

ROMAN.

— Francoski spisal Alphonse Daudet, preložil Al. B. —

Ne da bi odgovorila, ga je ona vedla k otrokovi zibel.

„Poljubi jo“, ga je tiho prosila; toda ko sta za muselinovim zagrinjalom stala drug poleg drugega, nagibajoča se čez glavico spečega otroka, čigar sapa, dasi mirna sedaj, je pričala o neprestanem naporu kašlja, se je Georges bal vzbuditi hčerko ter je, mesto nje, poljubil mater s strastno nežnostjo.

Gotovo je bil to prvi slučaj, da je višnjieli možiček vzbudil takov učinek. Navadno kjerkoli se prikaže grdi škrtat, loči roke in srca, odvrtača dušo od najdražjih njenih nagnenij ter jo napolnuje s tisočernimi skrbmi, ki se vzbujajo vsakokrat, kadar se oglaš nad strehami rožljanje njegove verige in zlobni svarilni klic njegov: „Dan plačila! dan plačila!“

II.

Odkritja.

„Evo Žige! — Kako je kaj, papa Žiga?... Kako je kaj kupčija?... Ali gre dobro izpod rok?“

Stari blagajnik se je nasmejal dobrodušno, stisnil roko principala, njegovi ženi in bratu njegovemu ter se radovedno oziral med pozdravlja-

njem. Bil je v Taubourgu Saint-Antoine, v tapetni tvornici malih Prochassonov, kojih konkurencija je postajala pomenljiva. Bila sta to nekdanja pomočnika pri Fromontovih, ki sta na svojo roko otvorila jako skromno kupčijo, a si znala sčasoma pridobiti nekaj veljave. Strije Fromont ju je delj časa podpiral s svojim kreditom, kakor tudi z denarjem; razmere med tvrdkama so torej ostale jako prijazne, in Fromontovi niso terjali dolžnih jim deset do petnajst tisoč frankov, vedoči, da je denar pri Prochassonovih v varnih rokah.

Tvornica je res človeka navdajala z zaupanjem. Ponosni oblaki dima so se dvigali iz dimnikov; volto delavna bobnenje je kazalo, da so delavnice polne in z delom založene; peslopja so bila dobro uravnana, okna svetla, vse je kazalo živahnost, veselost in red. Za pregrajo v blagajniški sobi je sedela žena jednega izmed bratov, priprosto oblečena, gladko počesana; njeni mladi obraz, nagnjen čez dolge vrste števil, je kazal izraz častivredne resnobe.

Stari Žiga je premišljeval žalostno razloček med hišo Fromontovo, ki je bila nekoč tako bogata in je sedaj životarila samo še o starem svojem dobrem glasu, in med rastočo blaginjo te jedva ustanovljene kupčije. Njegovi bistri pogledi so prodirali v vse kote, da bi našel kako nedostatnost, kaj takega, kar bi bilo graje vredno, in da ničesar takega ni mogel najti, to mu je krčilo srce in

rische* — da se je pred kakimi desetimi leti tudi v odločilnih krogih v Trstu prav resno razpravljalo to vprašanje in bi bili takrat prav gotovo dobili, če ne več, pa vsaj ukupno više deželno sodišče za vse slovenske pokrajine, ako ne bi bili tako mlačni tisti krogi slovenski, katerih nazore tolmači sedaj — „Südsteirische Post“. „Wenn ihre Abgeordneten nur etwas energischer gewesen wären“, to so doslovne besede jako odlične osebe. Naši podatki so nam došli od tako zanesljive strani, da zavračamo že v naprej vsakršno morebitno oporekanje. Take so naše „utopije“! Naš program ni sanjarstvo, ampak približati se ne moremo njega uresničenju, ker se ne — znamo!

Naš program ni nezmisel — ampak žalostna resnica je ta, da rojaki naši nimajo zmisla zanj. Mi gledamo vedno le, kaj poreko o naših stremljenjih — drugi?! Ta večna obzirnost, ta je naš greb. Mi moramo postati nekoliko brezobzirnejši v borbi za svoje idejale. Radi par nemških ali italijanskih caz na slovenski zemlji se ne smemo odrekati stremljenju po združenju, to pa tem manje, ker bi slučajne drugorodne manjšine v zjedineni Sloveniji imele jamstvo za svoj obstanek že v naši idejalni pravičnosti.

Zmisel ali nezmisel torej: mi ostanemo pri svojem programu, na katerem stoji na prvem mestu narodna avtonomija; združenje slovenskih pokrajin v jedno upravno skupino. Denimo pa, da ta program še ni izvedljiv za sedaj. Potem pa je minimum onega, kar moramo zahtevati že sedaj: da se ustvarijo organi, ki bodo dooločali směr našemu kulturnemu življenju, posebnemu šolstvu in sodstvu, v vseh onih krajih, kjer bivajo Slovenci.

Nekaj „malenkostij“ o premissljevanju.

Ako se Slovenci ne poslužujemo vselej in povsod slovenščine, nemo bitti Slovenci!

Jos. Freuensfeld.

Nekoč sem potoval po Malem Štajerju. Dospel v Celje, mahnil sem jo v neko gostilno, kamor zahajajo Slovenci. Natakariči sem velel: „Prinesite mi četrtinko vina!“, na kar me je ona vprašala: „Alten oder Neuen?“ Začuden na tem, vprašal sem svojega soseda, kako je to, da govori natakariča nemški, ko so vendar njeni gostje večinoma Slovenci. Na to mi je odgovoril sosed: „E, kaj to; to nič ne dé; to je malenkost!“ Na istem potovanju sem prišel v Poljane. Šel sem v gostilno. Ko sem se malo pokrepčal, rekel sem natakariču, naj mi prinese smotko. On pa mi je rekel po nemško: „Jaz sem iz Gradca; ne znam slovenski!“ Poklical sem gostilničarja, da bi se pritožil. Ta pa mi je odgovoril: V mojo gostilno zahaja večinoma kmečko ljudstvo. Take pritožbe pa še nisem doživel, kajti dandanes ume vsaki kmet toliko nemški, da si lahko naroči v gostilni jesti in piti in da vpraša za račun. In Vi, gospod, znate še več in vendar ste se tako razkoračili zaradi take „malenkosti“. V nekem „Narodnem domu“, pod čegar streho je najstarejša „Čitalnica“ na Štajerskem, je bil občevalni jezik — nemščina (je-li še danes, tega ne vem). Ta „malenkost“ se morda ni zdela čudna domačinom, ali čudna se zdi vsekakor tujcu. V gostilni na ljubljanskem kolodvoru sem slišal to-le: Gost: „Čašo piva!“ Natakarič: „Ich versteh niks bindi!“ Gost: „Potem pa mi pošljite natakariča, ki zna slovenski!“ — — — Pri drugi mizi sedeči gost pa je rekel le-temu: „Janez, ne bod' tako siten! Hm, pa zaradi take malenkosti“. Nekoč sem prišel v tobakarno ter sem čul to-le: „Dajte mi zalepko!“ Prodajalka: „Kaj želite?“ N. „Jedno zalepko!“ Prod.: „O, du vindišer heil-land!“ (O, ti slovenski zveličar) tega pa še nisem slišala. Je-li to kaka cigara, ali kaj? Na to je povedal isti gospod prodajalki, kaj je zalepka ter jo pošteno oštel, a zalepke ni kupil. Neki drugi gospod, ki je ravno izbiral, pa je pripomnil na to: „To mora biti neznosen človek. Zaradi take „malenkosti“ pa se je tako ujezil!“

Na svojem potovanju sem prišel nekoč v koroški — Trbiž. Šel sem v gostilno P., ki mi je bila priporočena. Ko sem zahteval to in ono, uprle so se vse oči na mene. Pomežikovanju in posmehovanju ni bilo ne konca ne kraja. Natakariča mi je prinesla vsega, kar sem zahteval (dokaz, da me je umela), a slovenske besedice ni spregovorila. Ondi sem tudi prenočil. Drugo jutro, ko sem zajutrkoval, nagovorila me je tako-le (bila je sama v sobi):

„Gospod, ne zamerite mi, da sem se včeraj kazala, kakor bi ne znala slovenski. Jaz sem Slovenka, zato me je gospod tudi vzel v službo, kajti tu sém zahaja mnogo Slovencev, ali slovenski govoriti mi je prepovedal!“ Odgovoril sem jej na to: „Vaš gospod mora biti čuden človek, če se res boji, da bi bila njegova hiša v kaki nevarnosti zaradi take „malenkosti“, aki bi namreč Vi, kakor Slovenka, se svojim gostom spregovorila par slovenskih besedij“. Nedavno mi je pravil prijatelj Samo Skok, da je bil v Mariboru in sicer v svojem starem gnezdu. Malo trenutkov potem, ko je pozdravil nekega ravnokar vstopivšega znanca, — seveda slovenski in prilično glasno — stopil je k njemu natakarič ter mu je začel kvasiti v zveličavni nemščini: „Gospod, deževalo bode; že grmi pri unej le mizi!“ Samo Skok se je ozrl tje in videl, kako so se zvijali gospodje ter preobračali oči, kakor tisti rabelj, ki je z sv. Jerneja sé zobmi vlekel kožo. Lahko si mislimo, da Samo Skok ni molčal na to. Mej drugim pa je rekel: „Zaradi take „malenkosti“ pa bi moralo grometi in deževati?“

Nekoč sem sedel v neki slovenski vasi mej odličnim omizjem. To omizje pa se je posluževalo, žalibože, le tujščine. Nisem se mogel dolgo premagovati. Ves nejevoljen sem vprašal zraven mene sedečo „milostljivo“, da li je pozabila, da ji je zibelka tekla v Savinjski dolini? Na to mi je odgovorila ona: „Vem, gospod, kam merite s tem. Ali jaz govorim slovenski le tako po domače; lepo govoriti pa ne znam!“ Na to jaz: „Milostljiva! Ta Vaš izgovor je „malenkost“, s katero se ne morete opravičiti. Dokažem Vam, da Vi in vse omizje lepše govori „po domače“, nego v tujščini!“ Ona: „Radovedna sem na ta dokaz“. Jaz: „Glejte! jaz zapišem na ta-le papir besede, katere sem danes že večkrat slišal, kakor iz Vaših, tako tudi iz drugih ust, in sicer jih zapišem po fonetičnem (tako, kakor se resnično izgovarja) načinu. Pišem: „Tos hob i schon efters kert“. Sedaj pa blagovolite, milostljiva, povedati mi ta stavek po domače! Ona je poslovenila in jaz zapisal: „To sem že večkrat slišala“. Jaz: „Ta slovenski stavek je tako pravilen, da ga lahko kar pošljeva v Narodno tiskarno v Ljubljano. Sedaj pa preiščiiva nemški stavek! Najpoprej ga zapišem v pravilni nemščini, tako-le: „Das habe ich schon öfters gehört“. Milostiva, preštejte pogreške! Ona: „jeden, dva . . . pet . . . deset . . .“ Zarudela je, zakrila si obraz ter od istega trenutka ni se več posluževala tujščine.

V nedeljo po maši me je vprašal neki slovenski delavec, kaj pravi „Edinost“. Osupel sem ga vprašal, da-li ne čita „Edinosti“? Na to pa mi je odgovoril: „E, tako sem se po letih navadil na tega „malega“ (Il Piccolo), da ga ne morem pustiti!“ Jaz: „Potem imate tudi Vi nekoliko glavnice v tisti hiši na „Lesnem trgu“. „E, gospod, moja 2 novčiča na dan ga nista obogatela!“ Jaz: „Kakor ptica nanaša slamico za slamico, da gradi gnezdo, tako ste mu Vi vsi piccolovci nosili po 2 novčiča, dokler ste mu nanosili za tisto hišo“. On: „Kedo bi to mislil?“ Jaz: „Računiva! Na steni na omenjenem trgu je napisano debelo, da se „Piccolo“ tiska v 15.000 izvodih, vsak po dva nčv.; donaša mu torej jedna številka po 300 glđ. Izhaja pa vsak dan, razven nedelj in praznikov, torej 299krat na leto, kar da 300×299 = 89.700 glđinarjev. Tako obilo plačujete trud tistemu, ki vas navdušuje, storiti — vse za vero, dom cesarja — tako, da je v soboto, dne 29. maja ob 6 in en četrt popoldne pred cerkvijo sv. Jakoba neki stari zaslepljenec vskliknil samega navdušenja: „Dokler ne bo na tržaškem „kastelu vihrala italijanska zastava ter po Trstu korakal italijanski vojak, ne bo v Trstu nič dobrega!“ (Je-li to malenkost?) Računiva naprej! Vzemiva, da je mej temi „Piccolovci“ deseti del Slovencev, kar gotovo ni računano previsoko. Po zgoraj navedenem računu dobiva torej „Piccolo“ iz slovenskih rok svoto od 8970 glđ. vsako leto. In ta list, kateremu je naše geslo — vse za vero, dom cesarja — deveta briga. Prijatelj, morda mi poreče kdo, da ni potreba, da bi nam časniki vzbujali ljubezen do vere, domovine in naše presvetle vladarske hiše, ker nam to mora kazati naša pamet. Ni tako. Ta ljubezen ni vsikdar prirojena človeku, ampak se mora često še le vzbuditi v človeku, kar se navadno zgodi v šoli po učiteljih in šolskih knjigah. In to v šoli pričeto delo mora se spopolnjevati vedno. Kar je

otroku šolska knjiga, to naj bo odraslemu človeku dober časniki. Slab časniki in slaba družba pa lahko udušita v človeku ljubezen, kakor do Boga in bližnjega, tako do domovine in cesarja. Ta ljubezen pa se mora kazati v dejanju. Torej, kateri časnik boste čitali v prihodnje? On: „Edinost“! Na to sem mu podal roko ter zaklical v slovo:

„Povsod naj spremlja nas
Slovenski duh in glas!“

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 8. janija 1897.

K položaju. Razume se ob sebi, da so se razprave po časniki povodom binkoštnih praznikov bavile večinoma z dogodki zadnjih dnij, oziroma s položajem, kakoršno je nastalo po zaključanju državnega zbora. Tudi v teh razpravah trudijo se nemškoliberalna in nemškonacionalna glasila, da bi dokazala volilcem, da zaključanje drž. zbora znači veliko zmago — obstrukcije. Mi smo že naveli nebroj pojavov od različnih strani, ki se združujejo v velik in nepobiten dokaz, da tako nemško tolmačenje ni opravičeno na noben način, marveč je le pesek v oči nemškim volilcem. To prizadevanje nemških glasil, da bi falzikovali stvari, je pa lahko umevno in naravno. Glavno sredstvo, da so mogli toli fanatizovati nemške volilce, bilo je nemškim politikom to, da so jim slikali v blestečih barvah, da jedino-le obstrukcija, skrajni radikalizem, je ona čudotvorna moč, ki poruši vladu, preplasi najviše kroge in zapre sapo skupinam na desni. V tem zmislu so zatrjali volilcem, da se povrnejo med nje kakor pravi triumfatorji, polnimi koši samih nemških vspehov. Volilci so verjeli in izrekli so se za obstrukcijo. Toda vedno v tej nadi, da jim poslanci prinesejo domov polne koše vspehov. Ali prišlo je drugače, nego so obetali nemškoliberalni in nacionalni prvaki. Jezikovne naredbe se niso preklicale, ministerstvo Badenijevo ni odstopilo in skupine na desni ne le niso porušene, ampak kar hitele so z dokazi, da stoje trdneje, nego kedaj poprej. Nemški volilci pa hoté videti vspehov. In ker vspehov ni, ne preostaja nemškim glasilom drugega, nego da proglašajo zaključanje drž. zbora velikim vspehom obstrukcije! — Volilcem treba mamila. Vprašanje je le, kako dolgo bode vplivalo to mamilo na vid volilcev??

Da pa vzlic vsemu zmagovpitju čutijo nemška glasila, kako stoje stvari v resnici, o tem nam najbolje priča dejstvo, da so ravno ista glasila jela pisati o — spravi med Nemci in Čehi! Češ: „sedaj smo dosegli, kar smo hoteli, sedaj je odprta pot do novega pogajanja od naroda do naroda! Misimo pripravljeni za sporazumljenje, toda le takim načinom, ki bode v skladu z našo narodno častjo!“ To je razumeti tako-le: v zagati smo, rešili bi se radi, toda načinom, da ne bi vedel svet, da smo bili v zagati! — Čehi pa se vedejo jako hladnokrvno oziroma na ljubovne ponudbe Nemcev. Prav imajo. Češka stranka je že izjavila, da bi le Nemci morali dovoliti koncesij, ako hote, da pride do sprave. Oni, ki še nima vsega, do česar ima pravico, ne more dajati, ampak sme zahtevati, da se mu da, česar še nima. Nemci so oni, ki imajo več, nego jim tiče; Čehi pa imajo toliko pod mero pravice, kolikor imajo Nemci nad mero. Nemci naj odstopijo torej, kar imajo preveč, pa bode mir! — Kdor hoče drugače rešiti narodno vprašanje v Avstriji, ta opravlja Sisifovo delo. To naj si zapomni tudi grof Badeni, ako res namenuje započeti vnovič s poskusi za spravo med Nemci in Čehi. Ves trud se mu izjalovi vnovič, ako bodo Nemci le nastavliali past Čehom, kakor so delali o tistih zloglasnih dunajskih punktacijah, ki so provzročile pravi vihar med narodom češkim, vihar, ki je popihal s pozorišča tudi — staročeško stranko. Zato smo še danes in ostanemo neverni Tomaži glede na bodoča pogajanja. Nemcem treba dokazati z dejstvi, da je minul čas njih nadvladja in treba jim tudi prepričati možnost do zlorabljenja sedanje ustave. Državo treba prevrediti tako, da dobé vse narodnosti garancije za svoj obstanek. Celó jeden madjarskih opozicijskih listov je došel do uverjenja, da treba premeniti sedanjo ustavo. „Budapester Tagblatt“ piše namreč: „Ni zadosti, da se stari ženi nadene nova toaleta. Avstrija potrebuje nove ustave, ki bode odgovarjala avtonomiji dežel in enakopravnosti narodov. To je jedini izhod iz labirinta“. Nemcem jako prijazni Gumpowicz pa piše v svoji knjigi o državnem pravu avstrij-

skem: „Ako v Avstriji tudi ni parlamentarne vlade v tem smislu kakor na Angleškem in Francoskem, vendar je treba vladi, da ima na svoji strani večino, torej tudi volilce iste, to je večine v posamičnih krajih; ona mora torej, spoštovati državno pravno opravičene želje in zahteve večin. Vlada torej ne sme, kakor so večinoma delale absolutistiške vlade, prezirati pravice večin ter slovanske večine podrejanosti nemškim manjšinam!“

Tako je: le ideja absolutne jednakopravnosti more dovesti do sprave med narodi, nikakor pa ne pogajanja, na katerih eden del ne misli odkritosrčno in hoče drugo stran le — ujeti!

Proti jezikovnim naredbam. Splošno je opaziti, da se v Nemcih, posebej pa na Češkem, bolj in bolj razni profesorji prisvajajo vodstvo politike in da so ti profesorji prvi propovedniki narodne nestrpnosti. Niti graja z najvišje strani ne more ublažiti njih strasti. Najprvo so protestovali profesorji na obeh visokih šolah nemških v Pragi; njim so sledili profesorji v Inomostu in sedaj so se oglašali oni na Dunaju. O ti nemški profesorji, o katerih se je izjavil že blagopokojni nadvojvoda Ivan, blagega spomina, da — kvarijo vse.

Shod socijalnih demokratov se je vršil včeraj na Dunaju. Na shodu je predaval socijalni demokrat Daszinsky o delovanju v parlamentu. Rekel je, da socijalisti bodo delali na to, da se preosnuje ustava na demokratiški podlagi in pa — za enakopravnost vseh narodov. Besede, besede in nič kakor besede. Za enakopravnost se hočejo boriti, tako se glase besede, v resnici pa so se trdno povezali z onimi, ki nočejo enakopravnosti, da, ki bi morali abdicirati politički, kakor hitro pride do enakopravnosti narodov. Bog jih razumi: pravijo, da hote delati za Boga in se vežejo z hudičem.

Položaj na Kreti. Poročila se glase tako, kakor da delati turška in grška vlada za pomirjenje ljudstva na tem nesrečnem otoku. Iz Aten javljajo namreč, da je grška vlada zabranila odhod na Kreta oboroženim četam in je odredila, da je v ta namen strogo nadzorovati morje. Ta korak grške vlade moglo bi se tolmačiti tako, da hoče ista spoštovati vlastim dano obljubo. — Iz Kaneje pa poročajo zopet, da je turški guverner izdal proklamacijo, v kateri svari prebivalstvo pred zlohotnimi vestmi, ki so se širile te dni; tem vestem da so le nepošteni nameni. Proklamacija pravi, da turška vlada hoče v soglasju z admirali zaslediti provzročitelje teh lažij in jih kaznovati.

Tako se je jelo zopet oglašati krečansko vprašanje, ne baš v čast evropski diplomaciji. Slava diplomaciji je toliko časa reševala krečansko vprašanje, da je prišlo do grško-turške vojne. Radi tega vprašanja se je prelilo mnogo krvi, materialno blagostanje Grške je uničeno popolnoma, evropski mir je prišel v nevarnost, in sedaj smo zopet tam, kjer smo bili popred. Ni je bilo z lepa vojne tako brez vsacega cilja in svrhe, kakor je bila ta grško-turška vojna. In to le vsled tega, ker se Evropa ne more povspeti do tega, da bi enkrat odločno posegla v gnilo gnezdo nesrečnega gospodarstva turškega.

Pogajanja za sklep miru med Grško in Turčijo lezejo dalje svojo — polzevo pot. Brzjav nam ne pravi drugčega, nego da se sestajajo diplomatije in da ugibajo sem in tja, o tem pa ne ve povedati ničesar, do kolike mere so že dozorela pogajanja.

Različne vesti.

† **Jurij Haggiconsta.** Minole srede je umrl tu nagle smrti grško-ruski milijonar Jurij Haggiconsta. Pokojnik je bil v Trstu jako znana oseba in — v kolikor je nam znano — prijatelj Slovencev. Njegova nenadejana smrt je vzbudila obče sožalje. Bodi mu zemlja lahka! (Ta vest je zakasnela po neljubi pomoti.)

Binkoštni prazniki so bili letos lepi, posebej pa nedelja. V Trstu je bilo videti dokaj tujcev. V Postojno se je odpeljalo iz Trsta 700 oseb. Tudi na izletih po morju je bila udeležba velika.

Birma. V nedeljo in v ponedeljek je prevzvaladika delil zakrament sv. birme v katedrali sv. Justa. V nedeljo je bilo birmanih 939 otrok, v ponedeljek pa 395. Te dni se boče vršila birma po drugih župnijah.

Veliki izgredi pod Škedenjem. Med najnovejšimi vestmi v izdanju od minole sobote smo že sporočili, da je prišlo do velikih izgredov med domačimi in italijanskimi delavci na gradnji plavžev pod Škedenjem. To se je zgodilo v soboto, v nedeljo pa je bil tu „Il Piccolo“ — kakor je bilo pričakovati — se svojim tendencijsnim poročilom. Mi ne bi se bili obširneje bavili s tem najnovejšim dogodkom, ako ne bi bili skušali italijanski listi zvaliti vso krivdo na slovenske delavce. Tako nam pa je sveta dolžnost, da reagujemo nekoliko. Italijanski delavci so seveda sami angelji, njih vedenje je bilo vsikdar uzorno. Vendar pa Slovenci niso hoteli ponehati svojimi izzivanji. Tako trdi „Piccolo“, ki je napisal kar cel roman o „mučeništvu“ ubogih Italijanov.

Tu hočemo podati nekoliko poročila, kakor ga je podal v pogovoru eden nadzornikov delavcev, ki je bil navzoč minole sobote na licu mesta: Vzrok pretepu je bilo dejstvo, da so Italijani razstreljivali zemljo ravno opoldne in je kamenje letelo tikoma pred domače delavce, ki so obedovali na drugi strani. Mine so bile prirejene tako, da je kamenje moralo leteti na tisto stran. Poleg domačih delavcev je bilo tudi žensk, ki so donesle kosilo in pa otrok. Dva otroka sta bila ranjena. Domači delavci so bili seveda silno preplašeni, ker so se bali za svoje življenje. Ko je omenjeni nadzornik vprašal nekega Italijana, kdo da je naredil to, odgovoril je isti predrzno: Jaz! Na to nadzornik: Ali ne veste, da je razstreljevanje dovoljeno le zjutraj in zvečer! Kako se pišete? Italijan predrzno: Kakor včeraj! Navzoči domači delavci pa so pripomnili: Vi bi nas bili morali obvestiti o tem, da namerujete razstreljevati zemljo! Na to pripombo so Italijani udrli na domačine z vsem, kar jim je bilo pri rokah. In navstal je pretep, katerega se je udeležilo do 300 oseb. Toda ranjenih je bilo le par oseb.

To je bil ves dogodek. Povdariti moramo, da zatrjuje „Triester Tagblatt“, da pretep ni navstal vsled narodnega nasprotstva, iz česar moramo sklepati, da se je stvar res vršila tako, kakor poročamo mi, ne pa, kakor je poročal „Piccolo“. V še boljše označenje toli proslavljene miroljubivosti italijanskih delavcev bodi navedeno tu, da so minole nedeljo o polnoči v Škedenju zaprli nekega Italijana imenom Onorato Fusconi, ki je nevarno pretil nekemu Slovincu: „Pridi ven, slovanska, da te razrežem na kose.“ Pri Fusconiju, ki je člen anarhističke stranke, so našli 28 ctm. dolg nož.

Nasproti „Piccolovemu“ poročilu moramo konstatovati, da ni res, da so bili Škedenjci v boju proti Italijanom! Škedenjcev je le kakih 40 tam na delu in še ti hodijo večinoma v vas obedovat. Le nekoliko jih je obedovalo na oni strani, kamor je letelo kamenje in še ti so zbežali. Pretepa so se udeležili delavci sploh, ne pa Škedenjci. Konstatujemo nadalje, da je bilo v vasi vse mirno in da so vaščani zvedeli, kaj se je zgodilo, še le od onih žensk, ki so nesle kosilo. Konstatujemo, da so bili tudi nemški delavci razjarjeni na Italijane, in to še potem, ko so se drugi delavci že pomirili.

Namen je jasen, zakaj „Piccolo“ vso krivdo meče na Škedenjce. Povoda išče, da bi mogel hujskati meščane zoper okoličane. To so tisti prijatelji okoličanov, ki ne opuščajo nobene prilike, da ne bi blatili našega ljudstva!!! Inozemci se hvalejo, domačini pa črnijo. To bodi zopet v pouk okoličanom! — Kakor čujemo, je nekoliko Italijanov že ostavilo delo ali pa jih žene preč — slaba vest in se boje kazni.

Rusi!!! Gospod urednik, ne vstrašite se! Kajti, kar Vam pišem tu, ni rusofilsko na način, kakor se rusofilizem razumi v nas. V ponedeljek šel sem malo na zrak. Prišedši na lézni trg, videl sem do deset ruskih vojakov pomorščakov, ki so prišli z vojno ladijo „Vestnik“. Radoveden, kakor veste da sem, šel sem k njim ter sem opazil, da menjujejo rublje za naše torinte! Gabilo se mi je, da jih Italijani odirajo. Približal sem se na tak način ter jim rekel, naj ne dajajo rubljev za torinte, in da, ako hočejo menjati, naj gredo z mano do Slovanov, ki jim menjajo bolj pošteno. Ko so čuli, da govorim na način, da me razumejo, bili so iznenadjeni! Šli so z mano h Kuščarju, v „Slovansko čitaonico“, k Vodopivcu in v „Delalsko

podp. društvo“. Vse jih je zanimalo, a najbolj so se razveselili, ko so našli v čitalnici ruskih listov. Šlihi so me, naj grem žnjimi, da oni plačajo vse, kar seveda nisem storil, ampak opozoril sem jih, naj varujejo rublje, ker tu, kakor v vseh velikih mestih — se ljudje radi okoriščajo na tujcih. Pozdravil sem jih krepkim „zdrorovi bratje“ ter odšel v službo.

Nebodigatreba.

Trgovsko-obrtna zadruga v Gorici. Iz Gorice nam pišejo: Pred sabo imamo pravila nove Trgovsko-obrtna zadruga v Gorici. Ozirom na naše potrebe bi trebalo še vse kaj drugega; toda za sedaj bodimo zadovoljni s tem. Društvo je tu, in vsakemu rodoljubu je sveta dolžnost, da pospešuje društvene namene ter svetuje in deluje na to, da premagamo nedostatke. Po svojih sedanjih pravilih bode moglo to društvo dosežati le malo tega, česar nam je neobhodno potreba. Moglo bode samo denarne vloge sprejemati in posojati denar; a našim ljudem treba pomagati do denarnih virov, da bodo mogli plodonosno uporabljati na posodo vzeti denar. Potem bodo imeli zopet kaj ulagati. To ulogo dosežemo največ s trgovino in obrtnijo, kajti v nji se steka dandanes ves denar.

Društvo ima sicer namen z denarjem podpirati našo trgovino in obrtnijo, toda dosežati bi moglo le razmerne malih uspehov, tudi če bi imelo na razpolaganje denarja kolikor bi hotelo, ker denar sam še ni porok dobrega trgovskega in obrtnega uspeha. Poleg kapitala treba podjetjam tudi usposobljenja in spretnosti, dobrega vodstva in gospodarstva, posebno pa še zadostnega prometa. Saj vidimo pogostoma, da tudi bogatinom propadajo podjetja.

Torej nikar si ne domišljajmo, da bomo z novim denarnim društva ustanovljali in vzdrževali svoja podjetja. Poleg denarja je glavni pogoj za trgovino in obrtnijo primerno število odjemnikov! Promet povzdiga trgovino in obrtnijo. Kdor razpečuje mnogo blaga, ga tudi mnogo potrebuje in ima mnogo dobička, pa tudi ceneje dobi in lahko ceneje daja; in ako so odjemniki točni plačevalci, da more podjetnik odgovarjati svojim dolžnostim, potem dobi blaga na upanje kolikor ga hoče in tako postane velik trgovec.

Torej: ako hočemo imeti v Gorici svojih trgovcev, obrtnikov in drugih, pridobiti jim moramo dovoljno odjemnikov. To pa je ravno največja težava na Goriškem. O tem bom pisal pozneje.

Tržaško podporno in bralno društvo v Trstu opozarja vse one čestite društvenike in druge p. n. g., ki se mislijo udeležiti izleta v „Tomaj dne 20. t. m., naj blagovolijo naznaniti to v društveni pisarni, via Stadion št. 19 I. nadstr. najkasneje do 13. t. m. Pozneje naznanjenim ne bode moglo društvo zagotoviti vozov. ODBOR.

Občni zbor pevskega društva „Velesila“ v Škedenju se je vršil minole nedelje dne 30. majnika. Predsednik Franjo Šuman otvoril je zborovanje ter z obširnim in krasnim govorom pozdravil navzoče. Omenil je požrtvovalnosti bivšega tajnika, pok. Antona Pižona ter vskliknil istemu „slava“, čemur so se odzvali vsi prikujoči. Na to sta poročala tajnik in blagajnik o delovanju društva. O raznih „predlogih“ oglašil se je g. učitelj Dragotin Godina ter predlagal, da naj bi novoizvoljeni odbor preskrbel za poučevanje jednoglasnih narodnih pesmi; to je bilo sprejeto enoglasno.

Novi odbor se je konstituiral tako le: Franjo Šuman predsednik, Andrej Oblak podpredsednik, Jurij Pižon tajnik in Ivan Sanein-Čožo blagajnik. Odborniki: Ivan Flego Lazar, Anton Šuman in Jakob Bradač. Namestniki: Lovro Sanein Cin, Josip Flego Lazar in Ivan Godina Fali.

Na je to zaključil predsednik zborovanje s trikratnim „živjo naš cesar Franjo Josip I.“

Voda Beaufort - Spontin

iz vreleca v

Neudorf-u pri Karlovih varih

je najbolja in najzdravejša pijača, ker razven dvojne ogljenčeve kisline od magnezije ima v sebi tudi 32% naravnega ogljenčevega kislica.

Zastopstvo za Trst, Istro in Primorje

Siegfried Hochwald

TRST — Via Giotto — TRST.

